

สรุปประเด็นสาระสำคัญ

“คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม สำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ”

ตามมาตรา ๑๒๓/๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

พ.ศ. ๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘)

โดย นายนิพนธ์ ธรรมศรี

ผู้อำนวยการสำนักป้องกันการทุจริต

ภาครัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชน

คณะผู้จัดทำ

- คณะอนุกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการทุจริต ตามมาตรา ๑๒๓/๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๘) โดยมี ศ.ดร.ภักดี โพธิศิริ เป็นประธานอนุกรรมการ
- คณะทำงานร่างแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคล โดยมี นายชัยรัตน์ ษนิษฐบุตร รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นประธานคณะทำงาน

ความเห็นชอบ

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๘๔๗-๑๘/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐ เห็นชอบให้มีการประกาศใช้คู่มือแนวทางฉบับนี้

รูปแบบ

จัดทำเป็นคู่มือเพื่อเป็นแนวทางให้นิติบุคคลในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนอย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของ ป.ป.ช. และมาตรฐานสากล โดยได้มีการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ทั้งจากของประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น คู่มือของ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) Transparency International (TI) และมาตรฐาน ISO 37001 เป็นต้น

หลักการ/แนวปฏิบัติ

๑. สาระสำคัญ

- (๑) มาตรา ๑๒๓/๕ เป็นเรื่องความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศและเป็นเรื่องความรับผิดของนิติบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว
- (๒) ทั้ง “บุคคลธรรมดา” และ “นิติบุคคล” สามารถมีความผิดทางอาญาได้ภายใต้มาตรานี้
- (๓) นิติบุคคลอาจต้องรับผิดในกรณีที่บุคลากรภายในของนิติบุคคลเองหรือบุคคลภายนอก ผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจของตนไปให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น
- (๔) นิติบุคคลอาจไม่ต้องรับผิดหากมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน
- (๕) การกำหนดมาตรการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจ ความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการบังคับใช้ได้จริง ฯลฯ จึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป โทษสำหรับ “ผู้ให้สินบน” ได้แก่จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และโทษสำหรับ “นิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน” ได้แก่ โทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้น หรือประโยชน์ที่ได้รับ

๒. ข้อสังเกต

- (๑) คู่มือเล่มนี้เป็นเพียงแนวทางให้นิติบุคคลนำไปกำหนดมาตรการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ดังนั้น แม้วานิติบุคคลจะมีมาตรการป้องกันการให้สินบนที่สอดคล้องกับหลักการของสำนักงาน ป.ป.ช. ก็ตาม ก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับรองว่านิติบุคคลนั้นจะไม่ต้องรับผิด หากมีการให้สินบนเกิดขึ้น
- (๒) แนวทางตามคู่มือเล่มนี้ สามารถนำไปปรับใช้ได้กับนิติบุคคลทุกประเภทและทุกขนาด ตามความเหมาะสมของนิติบุคคลนั้น ๆ

เนื้อหาของคู่มือ

กำหนดเนื้อหาสำคัญเป็น ๒ ส่วนหลัก คือ

ส่วนที่ ๑ “ทำความเข้าใจความผิดฐานให้สินบนและความผิดของนิติบุคคล”

- มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคแรก
- มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคสอง
- ตัวอย่างการวินิจฉัยความผิดตามมาตรา ๑๒๓/๕

ส่วนที่ ๒ “หลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ”

- หลักการพื้นฐาน ๘ ประการ
  - ตัวอย่างการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน
  - ค่ารับรองและของขวัญ
  - กิจกรรมร่วมค้า
  - การรายงานการกระทำความผิด

รายละเอียดเนื้อหาโดยสรุป

ส่วนที่ ๑ “ทำความเข้าใจความผิดฐานให้สินบนและความผิดของนิติบุคคล”

- มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคแรก (ความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ)

มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคแรก “ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ข้อสังเกต มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคแรก เทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๔๔ (ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน)

๑. เป็นกรณีเอาผิดกับผู้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้

๒. “สินบน” กล่าวคือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดในที่นี้

- ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น เงิน บ้าน รถ
- ประโยชน์อื่นใด เช่น การสร้างบ้านหรือตกแต่งบ้าน โดยไม่คิดราคาหรือคิดราคาต่ำผิดปกติ การให้อยู่บ้านเช่าฟรี การปลดหนี้ให้ การพาไปท่องเที่ยว

๓. มีเจตนาที่จะให้ และรู้ว่าผู้ให้สินบนนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

๔. เป็นการให้สินบนแก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

- “**เจ้าหน้าที่ของรัฐ**” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึง กรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคล หรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการ อย่างไม่อย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ กิจการอื่นของรัฐ

- “**เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ**” หมายความว่า ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งด้านนิติบัญญัติ บริหาร ปกครอง หรือตุลาการ ของรัฐต่างประเทศ และบุคคลใด ๆ ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน้าที่ ราชการให้แก่รัฐต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่สำหรับหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง มีตำแหน่งประจำหรือชั่วคราว และได้รับเงินเดือน หรือค่าตอบแทนอื่นหรือไม่ก็ตาม

- “**เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ**” หมายความว่า ผู้ปฏิบัติงานในองค์การ ระหว่างประเทศหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์การระหว่างประเทศให้ปฏิบัติงานในนามของ องค์การระหว่างประเทศนั้น

๕. วัตถุประสงค์ในการให้สินบน (มูลเหตุจูงใจ) ได้แก่ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

๖. การให้ที่จะเป็นความผิดตามมาตรา

- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้รับสินบนจะต้อง “มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ การกระทำที่ต้องการจูงใจนั้น” เช่น ผู้จัดการบริษัทก่อสร้าง มอบเงินให้นายกเทศมนตรีเทศบาล เมือง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาอนุญาตให้ทำการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล เพื่อจูงใจ ให้นายกเทศมนตรีอนุมัติให้ปลูกสร้างอาคารได้โดยเร็ว ทั้งๆที่หลักฐานการขออนุญาตก่อสร้าง ไม่เรียบร้อยพอที่จะอนุญาตได้ อันเป็นการมิชอบด้วยหน้าที่

- การให้สินบนจะต้องเป็นการให้เพื่อจูงใจให้กระทำการ “อันมิชอบด้วยหน้าที่” เช่น ให้เงินตำรวจเพื่อไม่ให้จับกุมผู้กระทำความผิด

- การให้สินบนผ่านตัวกลาง เช่น คู่สมรสทั้งที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียน สมรส ญาติ หรือเพื่อนของเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ หรือนิติบุคคลที่จ้างเพื่อเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ โดยมีเจตนาเพื่อมอบให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ก็เป็นความผิดตามมาตรา นี้ แม้ว่าผู้ให้จะไม่ได้ให้ สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐฯ โดยตรงก็ตาม

๗. โทษตามวรรคนี้ ได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้ง จำทั้งปรับ ซึ่งเป็นอัตราโทษที่สูงกว่าบทบัญญัติตามมาตรา ๑๔๔ ของประมวล กฎหมายอาญา

- มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคสอง(ความรับผิดของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่าง ประเทศ)

มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคสอง “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา นี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ”

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึง ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล ไม่ว่าจะมียอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม”

สาระสำคัญ

๑. บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดความรับผิดของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในการให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยหากนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดด้วย
๒. บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิติบุคคลสอดส่องการทำงานของลูกจ้าง ตัวแทนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลไม่ให้กระทำความผิด เนื่องจากสภาพโครงสร้างของนิติบุคคลในองค์กรทางธุรกิจในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น หากลูกจ้างหรือตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ในทุกกระดับของนิติบุคคล (โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล) กระทำความผิด โดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลต้องรับผิดทางอาญาด้วยหากไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น
๓. องค์ประกอบความผิด
  - (๑) ผู้ให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล โดยมาตรา ๑๒๓/๕ วรรคสาม ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายความว่า หมายความว่า หมายความว่า ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล ไม่ว่าจะมียอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม เช่น พนักงานขับรถซึ่งเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลไปให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์ในเรื่องของการรับสมัครงาน แม้พนักงานขับรถจะไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องการทำสัญญาหรือธุรกิจของนิติบุคคลก็ตาม แต่ก็ได้ให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคล นิติบุคคลก็ย่อมต้องรับผิดทางอาญาด้วย จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องมีความหมายกว้างกว่าผู้ที่มีอำนาจกระทำแทนบริษัท และไม่ว่าบุคคลดังกล่าว จะมีอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม หรือกรณีที่เป็นส่วนของบริษัทในเครือให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่บริษัทแม่ บริษัทแม่ก็ย่อมมีความรับผิดด้วย
  - (๒) ผู้ให้สินบนจะต้องกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตนเอง
  - (๓) นิติบุคคลไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด โดยหากนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมแล้วย่อมจะเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ศาลพิจารณาว่าตัวนิติบุคคลไม่มีความรับผิด แม้บุคคลผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล

จะได้มีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคลก็ตาม ดังนั้น นิติบุคคลจึงต้องมีหน้าที่ต้องวางนโยบายหรือการจัดการที่เพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดการให้สินบนขึ้น เช่น อาจจะมีการวางมาตรการภายในเป็นรูปแบบของนโยบายหรือระเบียบภายในของนิติบุคคล มีการประกาศเจตนารมณ์ในการต่อต้านการทุจริต ควบคุมความเสี่ยงหรือปัจจัยในการให้สินบน เช่น ไม่มีการให้ของขวัญหรือกระเช้ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ หรือมีระบบการตรวจสอบภายในที่เหมาะสม โดยรายละเอียดแนวทางในการกำหนดมาตรการจะอยู่ในส่วนที่สองของคู่มือเล่มนี้

๔. โทษ

มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคสอง ได้กำหนดโทษสำหรับนิติบุคคลซึ่งมิได้กำหนดค่าปรับตายตัว โดยมีระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้แทนตามกฎหมายของนิติบุคคล เช่น กรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ ต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลด้วยหรือไม่ ?

มาตรา ๑๒๓/๕ ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลด้วยทุกกรณี ดังนั้น การวินิจฉัยความผิดจึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป โดยหากบุคคลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบน บุคคลนั้นย่อมมีความผิดตาม มาตรา ๑๒๓/๕ วรรคหนึ่ง เช่น กรรมการผู้จัดการของบริษัทลงชื่ออนุมัติให้พนักงานจ่ายเงินเลี้ยงรับรองเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีเจตนาเพื่อให้เจ้าหน้าที่กระทำการโดยมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท กรรมการผู้จัดการย่อมมีความผิดด้วย แต่หากกรรมการผู้จัดการมิได้รับรู้หรือเกี่ยวข้องกับการอนุมัติดังกล่าว แต่พนักงานได้จ่ายเงินในการรับรองเจ้าหน้าที่ไปโดยพลการเพื่อให้บริษัทได้รับประโยชน์ ดังนี้ กรรมการผู้จัดการย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

ส่วนที่ ๒ “หลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ”

หลักการที่ ๑ การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญจากระดับบริหารสูงสุด

“หากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีเจตนาธรรมณ์ในการต่อต้านการให้สินบนหรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคลก็ไม่อาจจัดทำมาตรการได้อย่างประสบความสำเร็จ” “Tone from the Top”

แนวปฏิบัติที่ดี

- (๑) การสื่อสารที่แสดงออกถึงเจตนาธรรมณ์” การไม่ยอมอย่างสิ้นเชิง “(Zero Tolerance) ต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐ
  - มีการกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี
  - การมีถ้อยแถลงหรือแถลงการณ์ที่มีเนื้อหาโปร่งบอก
  - การสนับสนุนให้นิติบุคคลเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ
- (๒) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหรือการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน
  - กำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร
  - การสร้างความตระหนักรู้แก่หน่วยงานในทุกระดับ
  - การสนับสนุนดำเนินงานที่สำคัญ
  - การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ

กรณี SME

- การสื่อสารที่ชัดเจนถึงเจตนาธรรมณ์
- การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการจัดทำหรือการปรับใช้มาตรการ
- การชื่นชมพนักงานที่ปฏิเสธการให้สินบน
- การดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้ฝ่าฝืนมาตรการ

หลักการที่ ๒ การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

“นิติบุคคลมีโอกาสที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างน้อยต่างกัน ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำให้นิติบุคคลสามารถ จัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบนได้อย่างเหมาะสม กับลักษณะธุรกิจของตน”

แนวปฏิบัติที่ดี

วิธีการประเมินความเสี่ยงอาจประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) การเตรียมแผนงาน

- ผู้บริหารให้การสนับสนุนพร้อมกับจัดสรรทรัพยากรบริหาร
- การกำหนดแหล่งข้อมูลและวิธีการประเมิน

(๒) การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

(๓) การระบุความเสี่ยง

- อาจจัดเป็นหมวดหมู่ เช่น
  - ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง (Risk factor)
    - สถานการณ์
    - สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน
  - ความเสี่ยงของการให้สินบน (Risk)
    - เหตุการณ์หรือการกระทำที่เป็นความเสี่ยง

(๔) การประเมินระดับความเสี่ยง

- โอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยง
- ความร้ายแรงของผลกระทบ

(๕) การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีอยู่ และการประเมินความเสี่ยงที่คงเหลือ

- มาตรการที่มีอยู่มีอะไรบ้าง
- มาตรการมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
- ยังมีความเสี่ยงในแต่ละกิจกรรมที่เหลืออยู่มากน้อยเพียงใด

(๖) การนำข้อมูลจากการประเมินความเสี่ยงไปจัดทำมาตรการป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสมและการรายงานผล

กรณี SME

- ควรมีการประเมินความเสี่ยงเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ สามารถเลือกใช้วิธีหรือเกณฑ์ ประเมินความเสี่ยงที่เพียงพอหรือเหมาะสมกับขนาดของกิจการและทรัพยากร ที่ตนมีอยู่

หลักการที่ ๓ มาตรการที่เกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

“ค่าอำนาจความสะดวก ของขวัญ ค่ารับรองการบริหาร ฯลฯ อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนนิติบุคคล จึงต้องกำหนดรายละเอียด รวมทั้งขั้นตอนการอนุมัติ และการตรวจสอบเกี่ยวกับกรณีเหล่านั้นอย่างชัดเจน”

แนวปฏิบัติที่ดี

- ควรศึกษากฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย กรณีที่มีความเสี่ยงสูง
- ควรจัดทำมาตรการเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายดังกล่าว
- ควรให้คำนิยามของค่าใช้จ่ายดังกล่าว และมีรายละเอียด หรือยกตัวอย่างกรณีที่อนุญาตให้จ่ายได้
- ควรจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเรื่องที่มีความเสี่ยงสูง
- ควรมีการสื่อสารนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติ ให้บุคลากรภายในองค์กร และผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจได้รับทราบ
- ควรมีการบันทึกค่าใช้จ่ายให้ชัดเจนตามความเป็นจริง

กรณี SME

- สามารถปรับใช้แนวปฏิบัติที่ดีข้างต้น
- ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน เกี่ยวกับกรณีดังกล่าว

หลักการที่ ๔ นิติบุคคลต้องนำมามาตรการป้องกันการให้สินบนไปปรับใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล

“นอกจากมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคลจะต้องปรับใช้กับบุคลากรภายในของนิติบุคคลแล้ว ยังอาจต้องปรับใช้กับบุคคลภายนอกผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลด้วย”

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล อาจประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- (๑) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกันหรือบุคคลใดที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุมในลักษณะเดียวกัน
- (๒) กิจการร่วมค้า (Joint Venture)
- (๓) ตัวแทนที่ปรึกษาหรือตัวกลางอื่น ๆ

แนวปฏิบัติที่ดี

- การตรวจสอบสถานะ (Due diligence)
- ขอคำมั่นในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ให้การสนับสนุนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจในการดำเนินการตามมาตรการของนิติบุคคล
- มีการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ
- มีมาตรการจูงใจให้ปฏิบัติตามหรือลงโทษ กรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบน

กรณี SME อาจพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- การตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจของตนเอง
- การจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการร่วมกับนิติบุคคลที่ตนเป็นตัวแทนหรืออยู่ในการควบคุม
- การเข้าร่วมในแนวปฏิบัติร่วม (Collective action) กับนิติบุคคลขนาดกลางหรือขนาดเล็กอื่น

หลักการที่ ๕ นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี

“การมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใสและมีการตรวจสอบที่เป็นอิสระจะช่วยป้องกันไม่ให้มีการปกปิดค่าใช้จ่ายที่ใช้เป็นสินบนได้”

แนวปฏิบัติที่ดี

- รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตลอดจนธุรกรรมต่าง ๆ ของบริษัทต้องมีการบันทึกอย่างถูกต้องและแม่นยำในบัญชีและบันทึกต่าง ๆ ของนิติบุคคล โดยมีรายละเอียดและหลักฐานประกอบ
- ห้ามมิให้นิติบุคคลบันทึกรายการนอกบัญชี (Off-the book record)
- บัญชีและบันทึกต่าง ๆ ควรได้รับการเก็บรักษา เพื่อป้องกันการถูกเปลี่ยนแปลงหรือทำลาย
- ธุรกรรมต่าง ๆ ควรมีการบันทึกอย่างต่อเนื่องและสอดคล้อง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์
- มีการคัดเลือกผู้ตรวจสอบบัญชีที่เป็นอิสระ เป็นกลาง
- ควรจัดให้มีระบบตรวจสอบบัญชีที่เป็นอิสระ

กรณี SME อาจพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- การทำระบบบัญชีมุ่งเน้นที่ความเสี่ยงเป็นสำคัญ (Risk –based approach)
- มอบหมายให้ผู้บริหารคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบระบบบัญชี โดยให้มีการตรวจสอบเป็นระยะ
- พิจารณาใช้ระบบบัญชีสำหรับผู้ประกอบการ SME ของกรมสรรพากร

หลักการที่ ๖ นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการป้องกันการให้สินบน

“เจตนาารมณในการต่อต้านการให้สินบนสามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอนของการบริหารทรัพยากรบุคคล”

แนวปฏิบัติที่ดี

- การศึกษาประวัติของบุคคลและมีวิธีคัดเลือกบุคคลที่พร้อมจะยึดมั่นในเจตนาารมณต่อต้านการให้สินบน
- ควรมีกระบวนการที่เหมาะสมและชัดเจนในการลงโทษหรือดำเนินการอื่นที่สมควร
- ควรมีนโยบายที่ระบุว่าจะไม่ลงโทษพนักงานที่ทำให้นิติบุคคลเสียโอกาสทางธุรกิจ เนื่องด้วยเหตุที่ปฏิเสธการให้สินบน
- การสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการให้สินบน
- อาจระบุข้อความในสัญญาเกี่ยวกับค่าตอบแทนว่า ไม่ครอบคลุมถึงกิจการที่ได้มาจาก การให้สินบน
- ควรมีการให้ความรู้และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการให้สินบนของนิติบุคคลแก่พนักงานอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ
- ควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) หรือมาตรการป้องกันการให้สินบนขององค์กรให้มั่นใจว่าพนักงานสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- ควรเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือคำแนะนำ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนามาตรการป้องกันการให้สินบนในอนาคต

กรณี SME อาจพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- จัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติ (Code of Conduct) เพื่อสื่อสารนโยบายของบริษัทให้แก่บุคคลในองค์กรให้มีความชัดเจน
- มีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจต่อมาตรการป้องกันการให้สินบน
- การพิจารณาอาศัยเครื่องมือสื่อสาร โครงการหรือเอกสาร การให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริตต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการให้ความรู้หรือเผยแพร่แก่บุคลากรภายในองค์กร

**หลักการที่ ๗ นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำผิดหรือกรณี
มีเหตุที่น่าสงสัย**

“นิติบุคคลต้องสนับสนุนการรายงานการกระทำผิดและมีมาตรการคุ้มครอง
ผู้ร้องเรียน เพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่นในการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่”

แนวปฏิบัติที่ดี

- สร้างค่านิยมภายในนิติบุคคลว่าการรายงานการกระทำผิดเป็นเรื่องที่ดีและ
จะไม่ถูกกลั่นแกล้งอันเนื่องมาจากการรายงานข้อมูลโดยสุจริต
- กำหนดผู้รับผิดชอบที่จะเป็นผู้ดำเนินการรับเรื่องร้องเรียน ซึ่งเป็นบุคคลหรือ
ระบบจัดการที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปกปิดสถานะ
- อาจจัดให้มีช่องทางการรายงานได้หลายวิธี มีกลไกที่เข้าถึงง่ายมีความชัดเจน
- ต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างจริงจังและรวดเร็ว
- กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนที่กระทำโดยสุจริต
- จัดให้มีการอบรม เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานการกระทำผิด

กรณี SME อาจพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง บนพื้นฐานความเชื่อใจและ
ความซื่อสัตย์สุจริต โดยอาศัยนโยบายที่เข้มแข็งจากระดับบริหารสูงสุด
- ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานมาพูดคุยปรึกษาหากพบกรณีที่น่าสงสัย
ที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน
- อาจพิจารณาแจ้งเบาะแสการกระทำผิดมายังสำนักงาน ป.ป.ช. ให้มีการ
ดำเนินการต่อไป

**หลักการที่ ๘ นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบและประเมินผลมาตรการป้องกัน
การให้สินบนเป็นระยะ**

“เนื่องจากความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐอาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ นิติบุคคลจึงต้องมีการทบทวนและประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์”

แนวปฏิบัติที่ดี

- อาจกำหนดวิธีการทบทวนตรวจสอบและประเมินผลได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็น กลไกตรวจสอบภายในหรือภายนอก ซึ่งการทบทวนตรวจสอบนี้ควรทำเป็นระยะ
- กำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน
- เกณฑ์การประเมินอาจพิจารณาจากความเหมาะสม ความพอเพียง ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพื่อจะได้พิจารณาว่าต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มาตรการใดหรือไม่อย่างไร
- ต้องรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการบริษัทหรือบุคคลที่เทียบเท่า หรืออาจมีการเปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ

กรณี SME อาจพิจารณาดำเนินการดังต่อไปนี้

- สอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากพนักงานและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ กับนิติบุคคล
- พิจารณาเอกสารทางการเงินและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ

ควรศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมจากคู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายใน ที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ของสำนักงาน ป.ป.ช. หรือสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ที่

<http://www.nacc.go.th>

เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช.

<https://www.nacc.go.th/main.php?filename=section๑๒๓>

เว็บไซต์มาตรา ๑๒๓/๕

<https://portal.nacc.go.th:8080/department3/>

เว็บไซต์ภายใน (สปว.)

<https://Facebook.com/สำนักป้องกันการทุจริตภาครัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชน>
หรือติดต่อสอบถามได้ที่สำนักป้องกันการทุจริตภาครัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชน
สำนักงาน ป.ป.ช. โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๕๓๑, ๐ ๒๒๘๒ ๐๖๗๔